

אשפה

9770793963004

32

ה ש ה י ה ו ד י

מזמר במשטרה

השוטר דוד
מזרחי, פייטן-נשמה
שמחיה מחדש
את עולם הנגינה של
ענקי המזרח:
ראיון מפתיע

אי השדים

סיפורו של אי
הרפאים פלון
שמטריך את
חושי החוקרים
כבר מאה
שנה: מסע

ייסורי ארי

הנאמנות
העיוורת, האימון
המוחלט, והצעד
שאולי יסיים
את שלטון
נתיניהו: החברים
של ארי הרו
מדברים

דליז על המלשמה

הודף את השמועות: הגאון הגדול רבי זלמן נחמיה גולדברג, מגדולי דיני
ישראל, מתייצב נגד פורצי הגדר בהר הבית ("מכשילים המונים באיסור כרת")
ומתייחס בפעם הראשונה **לפרשה שהסעירה את עולם הדיינות**
בישראל בשנה האחרונה: שיחה נדירה | אריה ארליך

הלילה האחרון בגטו

73 שנים לאחר הבריחה הנועזת של מרן האדמו"ר הקדוש רבי אהרן מבעלזא
זי"ע מגטו בוכניה - החסיד הגוראי ר' שאול דב זייברט חושף את פרטי הבריחה
המסתורית, לה היה עד מקרוב: **מסמך מאלף** | יהודה רוטע

ארבע תמונות מהאלפים | גלויה משכרת חושפים מהטירולים הפסטורליים באוסטריה: דוד דמן

מכשילים
באיסור כרת'
הגאון
הגדול רבי
זלמן נחמיה
גולדברג,
מגדולי דיני
הדור, מתריע
נגד פורצי
הגדר בחר
הבית

אל תעלו בזהר

"דעתם של כל גדולי ישראל מקובלת עליי יותר מאלה שקמו לאחרונה להתיר את האיסור. האם הם לוקחים אחריות על המונים שייכשלו בגללם באיסור כרת מדאורייתא?!" | מיוחד: הגאון הגדול רבי זלמן נחמיה גולדברג מגיב לשמועות שפעילי הר הבית מפיצים בשמו כאילו הוא מתיר ליחידים לעלות למקום המקדש | וגם: תוקף את בג"ץ ש"מתנכל לבתי הדין", מדרבן את הח"כים החרדים "לעמוד על משמר עולם הדיינות", ומתייחס בפעם הראשונה לפרשת הגט מצפת | שיחה בלעדית

אריה ארליך
צילום: יעקב לדרמן

שלא כמהגו

פעמיו של חבר בית
הדין הגדול לשעבר
איחרו לבוא. רק מקץ

חצי שעה של המתנה ליד הבית ברחוב אלקנה
12, התייצב הרב בפתח ביתו. עתה צועד הרב
מעדנות, מלווה בבחור כבן עשרים וחמש, בעל
חזות חסידיית מעורבת: מצד אחד - זקן בהיר,
בלתי מעובד, מעטר את סנטרו. פאות עבות,
מסולסלות, יורדות במרד צדעיו. הבעתו עדינה.
יכול הייתי לסבור שזהו תלמיד הישיבה החסידיית
שעבין הממוקמת בסמוך לביתו של הרב. שמא
בא להיבחן על תלמודו או להציג שאלה חמורה
בפני אחד מגדולי הפוסקים שבדור. מצד שני -
פנים סקנדינביות לבחור הצעיר שמתלווה אל
הרב. סיפור מסתורי יש כאן.

לאחר שנפרדו, הרב השיח לבני ביתו בפשטות
גמורה: "זהו גר משוויה שטבל זה עתה
לגרותו". מתברר כי באחד המקוואות המהודרים
שממוקמים בסמוך ליוה הדין הגדול, יחד עם
שני דינים נוספים, את תהליך הטבילה של
החסידי המתגייר ואישר את הפיכתו של הצעיר
מגוי שוודי בעל חזות חסידיית, לבן ישראל כדת
וכדין.

הרב מתנצל על האיחור, מבקש לצלול הישר
ללב העניין. אני מוצא עצמי משתאה לנוכח מידת
ההשתוות בהליכותיו של הגאון הגדול רבי זלמן
נחמיה גולדברג, מגדולי דיני הדור וזקניו: זה
עתה סיים להכניס אדם תחת כנפי השכינה,
להפוך גוי ליהודי, לברור נשמה שעמדה על הר
סיני ותעתה שית אלפי שנים בין אומות עובדי
גילולים ולהכניסה אל העם הנבחר - ועתה הוא
ממוקד במשימתו הבאה כאילו כלום לא אירע
לפני עשר דקות: לא מעמד אמירת 'לחיים'
כמצופה, לא איזה ריקוד חסידי נרגש עם היהודי
הטרי, לא מילות התרגשות, לא מילים בכלל.
נגמרה המשימה, עתה יש להתמקד במשימה
הבאה. דיין של משימות הרב. גורל בלגיונו של
מקום.

מעורו ניצב הגרז"נ גולדברג מול לוח משימות
שעולם הדיניות מטיל עליו, מתזז משיעור
עמקני בפני דינים בדיני ממונות להכרעה דקה,
כהררים בשערה, בשאלת אישיות. ולעולם הוא
מביט קדימה. אין לו פנאי לגינוי הדך, אין לו זמן
לרגשות יתר. במובן זה, כמו במובנים נוספים,
רבים רואים בו בן דמותו של מורו-חמיו שמזכרו
אינו זע אף לרגע אחד, מרן הגאון הגדול רבי
שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. זהו זן של ענקי
תורה ירושלמים שהתורה ויישומה בחיי המעשה
הם המרכיבים היחידים בחייהם. אינם יודעים
ענייני כבוד מהם, אינם נושאים פנים למוסכמות
הדור. תורתם מונחת בקרן זוית, וכל הרוצה
ישאב מהם מלוא החופן.

על שולחנו של הרב מונח עתה כרוז מונח
לחתימה. עניינו: איסור העלייה להר הבית בזמן
הזה. השבוע התברר לרב כי גורמים המעודדים

את העלייה בניגוד לדעתם של גדולי ישראל
משתמשים בשמו: הם מפרסמים כי הוא, מענקי
ההוראה שבדור, מורה היתר בדבר בחשאי.
כתוצאה מהתעמולה הכוזבת, בתשעה באב
האחרון נצפו גם בעלי חזות חרדית בין כ-1,200
האנשים שעלו להר באיסור.

כששמע זאת הגרז"נ, נחרד עד עמקי נשמתו:
"וכי אני אכנס במקום גדולים ואתיר את שאסרו
כל גדולי ישראל מקדמות דנא?" אמר, ומיד
התיישב להוסיף שורות למכתב שעליו חתמו
חמישים גדולי ישראל בשנת תשכ"ז: "דברי
הרבנים, גדולי הדור מדור קודם, אינם צריכים
חיזוק", הוסיף הדיין בכתב ידו, "ובוודאי שאיסור
חמור לא לקבל דבריהם. ולכן, מצווה גדולה
לפרסם דבריהם". הגרז"נ ביקש לוודא כי הדברים
יפורסמו, למען הסר מכשול.

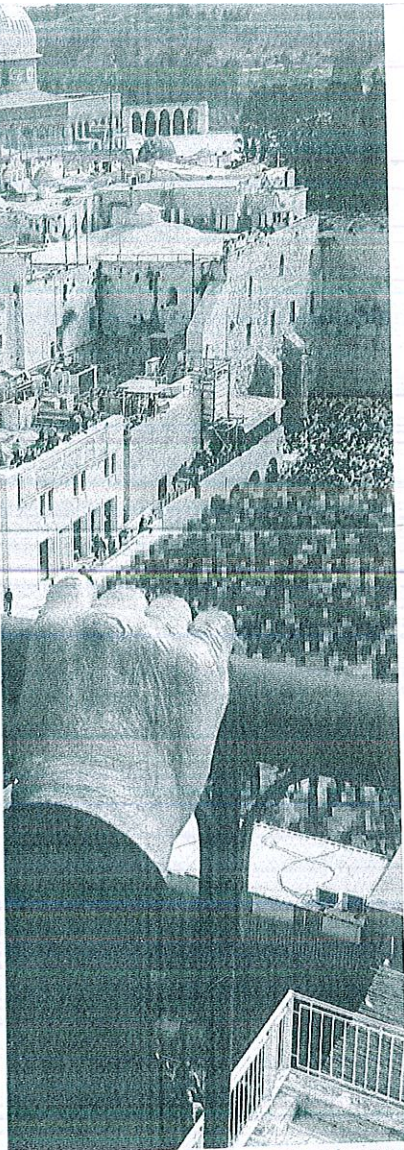
לא איש דברים הרב. איש של מעשים הנו.
קשה לקשור עמו שיחה אם זו איננה עוסקת
בליבון מעשי של ענייני הלכה. תשובותיו
תכליתיות, קצרות עד הקצה, מקפלות מערכות
מסועפות בחצי משפט ופחות מכך. שעה של
שיחה עמו מהסוג שבו זכיתי השבוע בחסותה
של עת רצון נדירה למדי בסלוננו ספון הספרים
- לחידוש תיחשב. אולי זוהי ההזדעקות שלו, אף
היא ללא מילים יתרות, נוכח הניסיון לשרב את
שמו למעשה האנטי הלכתי אליבא דגדולי ישראל,
סביבות הר הבית.

■ **האנשים האלה, אמרתי לרב, טוענים כי נהייה
להם גבולות הר הבית: הם יודעים היכן מותר
לדרוך והיכן אסור, ולכן הם מקלים ראש
באיסור הנחרץ שהטילו גדולי ישראל. מה
התשובה לזה?**

הגאון הגדול רז"נ גולדברג: "אני שואל אותם:
אם כן, מדוע לא תתקעו בשופר בראש השנה
שחל להיות בשבת? חז"ל אסרו זאת בשל גזירה
שמה יעבירו ארבע אמות בשרות הרבים כדי
להתלמד. נו, תאמרו שאתם סומכים על עצמכם
שלא תעבירו אותו ארבע אמות, ותתקעו בשופר
נגד דעת חז"ל. בדיוק כפי שזה מופרך בעניין
תקיעת שופר בשבת, כך זה מופרך בעניין
עלייה להר הבית בזמן הזה. ואני חושב שאף
יותר מכך: כשמדובר בחשש העברת שופר ארבע
אמות בשבת - החשש רחוק לכאורה; כשמדובר
בגבולות הר הבית - כאשר חוט השערה מפריד
בין מקום שמותר להיכנס בו בטהרה למקום
שחייבים על כניסתו כרת מדאורייתא בזמן הזה,
כשאנו טמאי מתים - החשש גדול לאין ערוך".

לא כיבוש, המצאה

"אתה רואה", מוסיף הגרז"נ, "כמה החמירה
התורה בדיני טומאת מקדש וקדשיו. חז"ל

הישמרו לכם עלות בהר. הגרז"נ גולדברג משקיף אל מקום

אומרים שכל החטאות באות משום טומאת
מקדש, כל קרבן חטאת בא לטוהר על העוון של
כניסה למקדש בטומאה. הגמרא דנה מה עושים
עם קרבן שנשאר מה'רגל' הקודם, ואומרת
שאפשר להקריבו על טומאת מקדש. בתחילת
מסכת שבועות מקדישה הגמרא דפים שלמים
לעניין הזה. ממילא אנו רואים שמאוד חוששים
לטומאת מקדש. התורה כל כך החמירה בדבר
הזה. אז כיצד ניתן להתיר את הדבר?!"

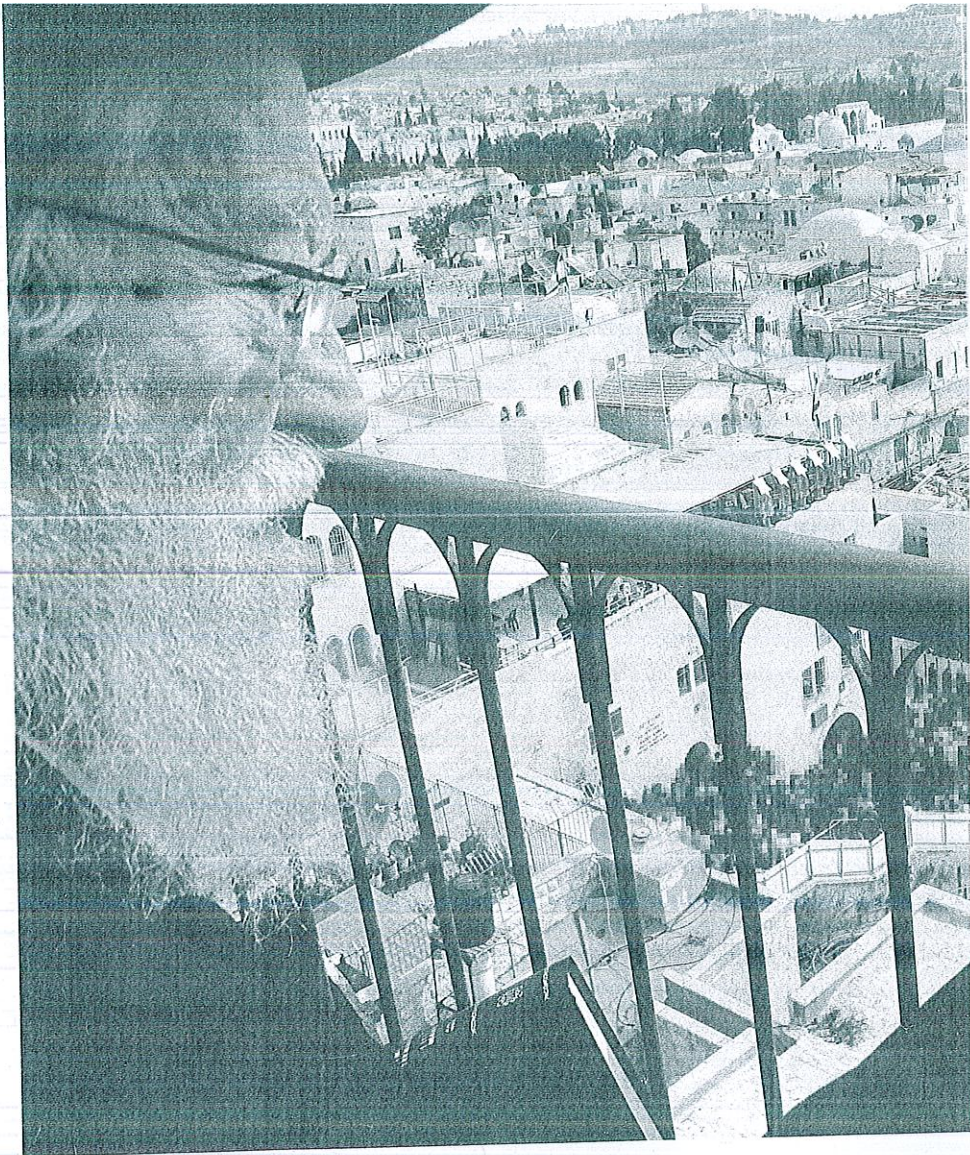
■ **הם אומרים שישנו השיקול הלאומי: לדבריהם,
אי אפשר להשלים עם מצב שבו מוסלמים
נכנסים להר הבית ויהודים לא.**

"וכי גדולי ישראל שהכריעו לאיסור העלייה
להר הבית לא ידעו את השיקול הזה?" שואל
הגרז"נ גולדברג רטורית. "אז שישאלו את גדולי
הדור".

■ **הם טוענים שמא תשכ"ז השתנו הנסיבות:
המוסלמים מבקשים למחוק את ההיסטוריה
היהודית ולכן, כביכול, צריך לקבוע
טריטוריה...**

הגרז"נ גולדברג: "שום דבר לא השתנה. מה
שכתבו גדולי ישראל שריר וקיים גם כיום, עד
ביאת המשיח".

■ **יש מהם שטוענים שעם השנים השתכללו**

הישמעאלים ולכן האיסור בטל. לכן הוא ביקש להקים בית כנסת בהר הבית. נו, אני לא הולך להתווכח איתו. הוא אמר לרבנים דברים שונים, ואף גרם להגר"א אונטרמן לעלות להר מיד לאחר שכבשוהו. הוא הביא גם את הרב הנזיר והרצי"ה קוק. הרב אונטרמן זצ"ל אמר לי שהכשילו אותו בעלייה להר הבית. כולם הצטרפו אחר כך לדעתם של גדולי ישראל שאסרו את העלייה באופן מוחלט. "גדולי ישראל" כותבים מפורש", אומר הרב ומצטט מתוך פסק ההלכה של גדולי ישראל: 'ברבות הימים נעלם מאיתנו המקום המדויק של המקדש, וכל הנכנס אל שטח הר הבית עלול להיכנס מבלי יודעים אל מקום המקדש וקודש הקודשים - ואז יכשל באיסור חמור של כרת חס-ושלום. לפיכך אנו חוזרים ומזהירים שכל יהן איש ואישה להיכנס לכל שטח הר הבית, בלי הבדל דרך איזה שער שנכנסים בו...
 "איך יעלה על הדעת להתיר דבר שגדולי ישראל, מכל החוגים, אסרו אותו באופן חד-משמעי!?"
 שואל הרב.

הכשלה המונית

שלווה של תלמידי חכמים אמיתיים, שכל ישותם חטיבה אחת של תורה, נחה תדיר סביבות הגאון רבי זלמן נחמיה. אי אפשר להוציאו משיווי משקלו. בשנות ישיבתו הארוכות על מדין כחבר בית הדין הגדול, הספיק הרב לשמוע אינסוף טענות שונות ומשונות, היה עד לקטטות שבקעו עד לרקיט, ראה בעיניו עוולות מסמרות שיער. ועדיין מזוג קר, אדיש במידה מסוימת, למה שאינו מעניינו. אבל בשיחה עימנו השבוע ניתן היה לזהות בין בתרי דבריו כי מפריע לו שנאמרים בשמו דברים מעוותים. השיחה הממושכת, במושגיו, נערכה כדי לשרש שמועות שקריות. לדידו, מופרך בכלל לדון באיסור מפורש שעליו חתומים כל גדולי ישראל בדור הקודם.

■ עולי ההר אומרים שכיום ישנם מתירים להעפיל ההרה מקרב הציונות הדתית, הערתי באוזני הרב.

"אני מקבל את דעתם גדולי ישראל של אז יותר מהרבנים שקמו לאחרונה להתיר את האיסור", משיב הרב. הרי יש לנו החלטה מפורשת של כל גדולי ישראל מכל החוגים, ואין אפשרות לערער אחריה."

■ כיצד יש מתירים לעצמם לעלות להר כנגד הפסיקה המפורשת של כל גדולי הדור הקודם? "אני צריך להסביר אותם!?" תמה הרב. "שהם יסבירו. דעת גדולי ישראל היא שאסור להיכנס בזמן הזה בכלל. בקלות אפשר להיגרר למקומות שאיסורם כרת, וגם אם לא - היתר הכניסה בהכרח יגרום ליהודים אחרים, שאינם בקיאים, להיכשל. בדיוק כמו בתקיעת שופר בשבת".
 הרב מהרהר מעט, ואחר מוסיף: "עד כדי כך

הגט מצפוני

"את דעתי הבעתי כבר במכתב שהתפרסם. מעבר לכך, צריך להיזהר שהדבר לא יביא למכשול במקרים אחרים. מעבר לדיון לגופו של מקרה - ברגע שהדבר מקבל פומביות, יאמרו שכשהבעל שוטה או אינו כשיר מבחינה הלכתית, יש עצה. משעה שהפסק הזה יצא לרחוב - עלול לקרות בעתיד שיסדרו גיטין במקום שאין שום אפשרות הלכתית לעשות זאת. אנשים יתחילו להסתמך על כך, ותיווצר פרצה חמורה"

אמות, שהרי בית המקדש רובו מן הדרום. אבל אפילו הכי - כשעולים רבים אי אפשר להשיג בכך. מי יכול לקחת אחריות על כך שבגללו יהודי אחר ייכשל באיסור כרת מדאורייתא!?"

■ ראיתי שיש מהם שמציגים מעין היתר חדש: 'דין כיבוש', הם אומרים. כשיש צורך בכיבוש, הלכות טומאת מקדש בטלות, לדבריהם. יש לכך מקור? "זו המצאה של הרב גורן. הוא טען בזמנו, שבעלייה להר הבית כובשים אותו מידי

המדידות ואפשר לקבוע גבולות ברורים בהר הבית. מה התשובה לזה?

"יש מחלוקת בדבר. קיימות דעות שונות לגבי המיקומים השונים בהר הבית, היכן הייתה העזרה והיכן קודש הקודשים. אבל גם אם נאמר שאפשר לדעת בוודאות גמורה היכן ניתן לעלות - כאשר עולים כל כך הרבה אנשים, כיצד אפשר להיזהר שהעולים לא יתקרבו אל הגבולות האסורים באיסור כרת? בצד מערב של ההר ישנן אחת עשרה

חתנא דביה נשיאה. הגר"נ גולדברג ברגעים תורניים ומשפחתיים עם מור-חמי, מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

זצ"ל, שכל השנים נשא בעול החזקת השומר". לאחר פטירת הגרש"ז, דרבן מרן הגר"ש אלישיב את המופקדים על הכותל להמשיך בהצבת השומר, אולם בשנים האחרונות, בין היתר בשל לחצים שהפעילו תנועות העולים להר הבית, פסקה המסורת.

■ **שאלנו את הרב: יש עניין להחזיר את השומרים?**
הגר"נ גולדברג: "בוודאי שיש עניין. על פי שכל, צריך לעשות כל דבר כדי למנוע תקלה. לפני הקמת המדינה, מוסיף הרב, "לא היה צורך בשומרים. בירושלים ידעו הכל שאסור לעלות להר הבית. רחבת הכותל הייתה קטנה. לאחר השחרור וההתעוררות הלאומית, אנשים החלו להיכשל, גם יהודים שומרי תורה שאינם תלמידי חכמים. הם לא ידעו על האיסור לעלות להר הבית, משום ששנים רבות השאלה הזו לא הייתה קיימת. לכן - דעת גדולי ישראל הייתה שצריך להציב שומר. העניין הזה לא השתנה כיום".

■ **בירושלים שלפני הקמת המדינה לא היה מושג של עלייה להר הבית?**
"בכלל לא. יש סיפור עם מונטיפיורי שנכנס להר הבית בתוך תיבה, מתוך מחשבה שהעצה הזו תציל אותו מאיסור. גדולי ישראל התנגדו לכך. אבל היה ידוע שלהר הבית לא נכנסים. אתה רואה מה כתבו גדולי ישראל..."

■ **יש מי שאומרים: הרגש ההיסטורי כלפי מקום**

היו דיונים ארוכים לגבי סדר החתימות. היה גם עניין עם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שהתממה מספר ימים מלחטום על הכרוז, משום שהיו כלולות בו המילים "איסור כרת". הוא אמר שישנה מחלוקת בין הרמב"ם לראב"ד האם דין כרת שייך בזמן הזה אם לאו - הרמב"ם פוסק שיש דין כרת, ואילו הראב"ד חולק עליו. הרב אברמסקי אמר: "וכי אני יכול להכריע בין הרמב"ם לראב"ד?" לאחר מכן התברר לו שה'מגן אברהם' מכריע כדעת הרמב"ם, שיש כרת בזמן הזה, ואז הוא חתם על הכרוז".

הרב אהרן גולדברג, בנו של הרב המשתתף בשיחה, היה במשך שנים יד ימינו של סבו, מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. הוא נזכר כיצד סבו תמך במיזם הצבת השומרים בשער המוגרבים, שאותו ייסד הגה"ח רבי משה וובר זצ"ל. "סבי", הוא מספר, "שילם מכספו על הדפסת הכרוז המקורי נגד העלייה להר הבית ולהפצתו בישראל. סבא גם שילם מכיסו על הצבת השלט שהיה קבוע בשער המוגרבים, שבו קובעת הרבנות הראשית ש'אסור לכל אדם לעלות להר הבית מפני קדושתו'".

"סבי הגרש"ז זצ"ל גם השתתף בתשלום משכורתם של השומרים מכספו, ובכל פעם שהיינו באים להתפלל בכותל המערבי - היה מבקש ממני שאלך לוודא שהשומר עושה את מלאכתו ומתריע בפני יהודים על חומר האיסור לעלות להר הבית. הוא כתב מכתבים לנדיבי עם שיתמכו בגר"מ וובר

מגיעה חומרת הדבר, שמהר"ל דיסקין זצ"ל לא היה מתקרב אפילו אל הכותל המערבי. הוא חשש שמא הכותל כבר נמצא בתחום העזרה. אז הא היה עומד מרחוק, וגם אז - רק לאחר שטבל. ולא סתם במקוה, אלא במעיין השילוח, שמטהר גם מטומאת זבין. אז הרבנים בכל הדורות החמירו בדבר, ואנשים בדורנו רוצים להתיר ולחלוק עליהם?"

■ **מה התשובה לטענתם שגם לגויים אסור להיכנס להר הבית, וכביכול 'אם הגויים נכנסים אז צריך להפגין שליטה יהודית'?**

"הגוי לא שואל אותי, ולכן זה לא באחריותי. נוסף על כך, מסתבר שביחס לגוי זהו איסור דרבנן. אנו מצווים על כך מדאורייתא ומוזהרים באיסור כרת".

צריך להציב שומרים

לפני חמישים שנים, כאשר שוחררה ירושלים המזרחית ובכללה הר הבית, הרבה הגר"נ גולדברג לדון עם חותנו, מרן הגרש"ז אויערבאך, בחומר האיסור העלייה להר הבית בזמן הזה. הרב זוכר היטב כיצד התנהל תהליך ההחלטה של כלל גדולי אותו הדור, וחולק עמו דברים שהתרחשו מאחורי הקלעים.

"אני זוכר כאשר גדולי ישראל חתמו על הכרוז לאיסור העלייה להר הבית, הייתי עם מורי וחמי זצ"ל, והמתינו שיגיעו החתימות מכל גדולי ישראל.

ל"ג י"ז אדר א"כ שנת ה'תשנ"א
אנשי ציבור ידועים ואחרים חתמו על פתק
אשר נמצא בחדר המדרגות של הרחוב
המערבי של הרחוב המערבי של הרחוב

תמיכה אינטנסיבית מה'שווער'. המשפיע הגרמני ובר זצ"ל
עם השומר שהציב בשער ההר. למטה: מכתבו של הגרמני

'לא משחקים עם ההלכה'. הגרמני בשיחה למשפחה'

"הלכה היא הלכה".

בין נובהרדוק לליובאוויטש

בעשרה בשבט תרצ"א, במינסק שברוסיה, נולד הגאון הגדול רבי זלמן נחמיה גולדברג. אביו היה הגאון רבי אברהם גולדברג זצ"ל. אמו, מרת פרידל, הייתה בתו של הגאון רבי נחמיה הכהן זייעיק, רב העיר בויב שברוסיה הלבנה. הרב נקרא בשמותיהם של שני סביו: זלמן על שם רבי זלמן אליהו גולדברג, שהיה רב העיר הרוסית לאפיין, ונחמיה על שם אבי אמו, הרב זייעיק, שהיה תלמיד ישיבת וולוז'ין וחברו הקרוב של רבי מאיר שמחה מדווינסק, בעל 'אור שמח'.

אף שהגרמני גולדברג הוא מענקי עולם התורה הליטאי - לעולם יצא את הקשר החסידי במשפחתו. הוא מתפלל בכל בוקר בבית הכנסת שבשיכון חב"ד, ובין העולים לחלות את מעונו נמנים גם חסידים רבים, לצד בני תורה ליטאים ואף תלמידי חכמים מהחוגים החרדי-ליים נמנים על שומעי לקח. האחרונים מכנים אותו 'הגרמני', על שום ראשי התיבות של שמו, אולם רמז יש כאן על עוצם תפיסתו וחדות הבנת התורה שלו ובקיאותו בכל מכמניה.

הקשר החסידי במשפחת הגרמני גולדברג החל כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, והסבא הרב זייעיק ברח עם בני משפחתו לקרמנצ'ג שבאוקראינה. בקרמנצ'ג פגשה אותו אווירה אנטישמית שלווה בפוגרומים תקופתיים, שגבו יותר ממאה אלף קרבנות מקרב היהודים.

גר מסקנדינביה:
זה עתה סיים להכניס אדם תחת כנפי השכינה, להפוך גוי ליהודי, לברור נשמה שעמדה על הר סיני ותעתה שית אלפי שנים בין אומות עובדי גילולים ולהכניסה אל העם הנבחר - ועתה הוא ממוקד במשימתו הבאה כאילו כלום לא אירע לפני עשר דקות: לא מעמד אמירת 'לחיים' כמצופה, לא איזה ריקוד חסידי נרגש עם היהודי הטרי, לא מילות התרגשות, לא מילים בכלל

המיקום המדויק של המזבח, ואין להקריב שלא במקום המזבח. הגמרא אומרת שכשעלו מבבל לבית שני, הגיעו שלושה נביאים מבבל, אחד מהם כדי לגלות היכן מקום המזבח. יש שם שאלה, איך מאמינים לו על פי הנבואה, והרי 'לא בשמים היא'. מתרצת הגמרא שלגבי מקום המקדש כן מקבלים מהנביא, משום שנאמר 'במקום אשר יבחר השם'. אז אם רבי עקיבא איגר והחתם סופר התנגדו - איך אנחנו יכולים להתיר?!" כשכל גדולי עולם מכל החוגים חותמים מפורשות, אי אפשר לערער על זה."

■ ולגבי מה שעולי ההר אומרים שבתשכ"ז, עת החתימה על הכרזת, לא השתלטו הערבים על ההר ולכן לא היה עניין מיוחד בכניסת יהודים?

המקדש אינו מאפשר לנו לראות כבלע את הקודש - כיצד גויים נכנסים באין מפריע. "נו, זהו רגש טבעי. הם לא הראשונים שמצטערים על כך. הגמרא מספרת בסוף מסכת מכות על רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע שבכו כאשר ראו שועל שיוצא מבית קודשי הקודשים. יש אומרים ש'שועל' זהו 'שמעאל'. לכן צריך לחכות לביאת המשיח ולהתפלל לגאולה. אבל האם זה אומר שמותר לפרוץ גדר ההלכה?!"

"לפני כמאה וחמישים שנה ביקש הרב צבי הירש קלישר להתיר הקרבת קרבן פסח בהר הבית בזמן הזה, מדין 'טומאה הותרה בציבור'. הוא כתב על כך לרבי עקיבא איגר זצ"ל, ורעק"א התנגד. אחת הבעיות הייתה שאין אפשרות לדעת היכן היה

גורנים שמבקשים לכרסם. הגר"נ גולדברג בשבתו כחבר בית הדין הגדול

טענות העולים:

"אני שואל אותם: אם כן, מדוע לא תתקעו בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת? תאמרו שאתם סומכים על עצמכם שלא תעבירו אותו ארבע אמות, ותתקעו בשופר נגד דעת חז"ל. בדיוק כפי שזה מופרך בענין תקיעת שופר בשבת, כך זה מופרך בענין עלייה להר הבית בזמן הזה. ואני חושב שאף יותר מכך"

אולם ה'חזון איש' ביקש שרבי זלמן נחמיה יהפוך לתלמידו של רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל בפוניבז'. נאמן להמלצת גדול הדור, פתח הגר"נ את 'זמן אלול' תש"ז בשיבת פוניבז', שם הוכר כאחד מגדולי העילויים בשיבה. הוא נמנה על חבורת העילויים שעבורם הקים הרב מפוניבז' מעין 'ישיבה בתוך ישיבה', עם פנימיה נפרדת, ובית מדרש מיוחד, שאליו הובאו גמרות וספרים נדירים. בין מוסרי השיעורים נמנה רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל, שהיה בא למסור שיעורים ולבחון את התלמידים. הקבוצה המובחרת מנתה בסך הכל עשרה בחורים מובחרים, ביניהם הגאון רבי דב לנדא; הגאון רבי יצחק דז'ימטרובסקי, ראש ישיבת קול יעקב, הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, רבה של רמת השרון, והגאון רבי שמעון משה דיסקין.

בתחילת תשי"א חזר הגר"נ לישיבת 'חברון', ובאלול תשי"ג שם עליו מן הגרש"ז אויערבאך את עינו כחתן לבתו. כעבור שנה, בה' באלול תשי"ד, נערכה שמחת הנישואין. מכאן ואילך, ידו של הגר"נ גולדברג לא תמוש מתחת ידו של חמיו. יחד היו משדדים מערכות בהלכה, מלבנים ענייני דיניות סבוכים ונושאים ונותנים בשאלות שנוצרו מהמפגש בין הטכנולוגיה המתפתחת לדרישות ההלכה. לאחר פטירת רעייתו של מן הגרש"ז - עבר הגר"נ להתגורר עמו בביתו למשך תקופות ארוכות.

בשנת תשכ"ד, לאחר שנים של הרבצת תורה בישיבת קמניץ ובמוסדות נוספים, מינה אותו הרב הראשי דאז, הרב איסר יהודה אונטרמן, לראש

הלחצים עשו את שלהם, וכעבור עשרה חודשים בלבד שוחרר הרב גולדברג מגלותו בסיביה. הוא גורש מתחומי העריצות הרוסית, ונמלט ממנה יחד עם רעייתו, בתו הגדולה ובנו זלמן נחמיה. הם הגיעו לריגה בירת לטביה, שם התמנה הרב גולדברג לרב בית הכנסת. כעבור שנה וחצי החליטו לעלות לארץ ישראל, בעזרת אשרה שארגן להם הרב קוק זצ"ל ממכסת האשרות שקיבלו רבני היישוב מהשלטון הבריטי.

גאונות ב'שערי חסד'

בא' באלול תרצ"ה, כשהוא בגיל חמש, מצא את עצמו הילד זלמן נחמיה גולדברג עולה עם הוריו ואחותו לארץ ישראל. תקופה קצרה התגוררו בבית הדוד, הרב אליעזר יצחק ברמן, שנקרא אז 'המגיד ממניסק'. כאן הקים רבי אברהם את ישיבת 'אשל התורה'. יומיים לאחר בואם לארץ נפטר הרב קוק, והמשפחה השתתפה בהלוויה הגדולה, מתוך רגשי הכרת הטוב לרב שבזכותו עלו לארץ.

זלמן נחמיה הצעיר נשלח תחילה ללמוד בתלמוד התורה שבמאה שערים, שהיה קרוב למגורי הוריו בבתי נייטין. בהמשך עבר לעץ חיים שבשכונת מחנה יהודה, ובגיל אחת עשרה, בשנת תש"ב, עבר לישיבה קטנה 'תפארת צבי', שנוסדה בירושלים עבור תלמידים יוצאי ליטא. באלול תש"ו עבר ללמוד בישיבת חברון. בהמשך המליץ לו מן ה'חזון איש' זצ"ל שיעבור לישיבת פוניבז', שנוסדה שנתיים קודם לכן. הישיבה לא הייתה מוכרת עדיין,

הסבא המשיך לנדוד עם משפחתו, עד שבשנת תר"פ מצא מנוח לכף רגלו בעיר הרוסית רוסטוב. באותן שנים התגורר בעיר כ"ק האדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש זי"ע. בב' בניסן שנת תר"פ נסתלק הרש"ב, ובהלווייתו השתתף הסבא הרב גולדברג. במהלך ההלוויה נדבק הרב זיצי"ק במחלת הטיפוס שהשתוללה אז ברוסיה, ולמחרת נפטר. הוא נקבר סמוך להיכן שהיה קברו של הרבי הרש"ב בבית הקברות הישן ברוסטוב. הדיין האגדי מבריסק, הגאון רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל, היה דודו של הגר"נ מצד אמו. תמונת הדיין תלויה בפתח ביתו של הגר"נ גולדברג.

אביו של הרב, רבי אברהם גולדברג זצ"ל, היה תלמיד ישיבת נובהרדוק כשזו שכנה בעיר שקלוב, ולאחר מכן נדד עימה להומל, שם היה לתלמידו ומקורבו של הסבא רבי יוזל מנובהרדוק זצ"ל. בהומל התקרב גם לגאון המקובל רבי שלמה אלישוב זצ"ל, בעל ה'לשם'. בעוד הוא לומד בנובהרדוק - שניים מאחיו של רבי אברהם גולדברג למדו בישיבת 'תומכי תמימים', בנשיאות כ"ק האדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש.

רבי אברהם גולדברג נישא לדעייתו הרבנית פריידל בעיר מינסק. מיד לאחר נישואיו פתח ישיבה בעיר, וזו התנהלה בתנאי מחתרת, עקב רדיפותיהם של חברי תנועת ה'ביסקציה' - המחלקה היהודית שתפקידה היה לסכל פעולות להפצת יהדות ברוסיה. לבסוף, עקב הלשנה, נסגרה הישיבה.

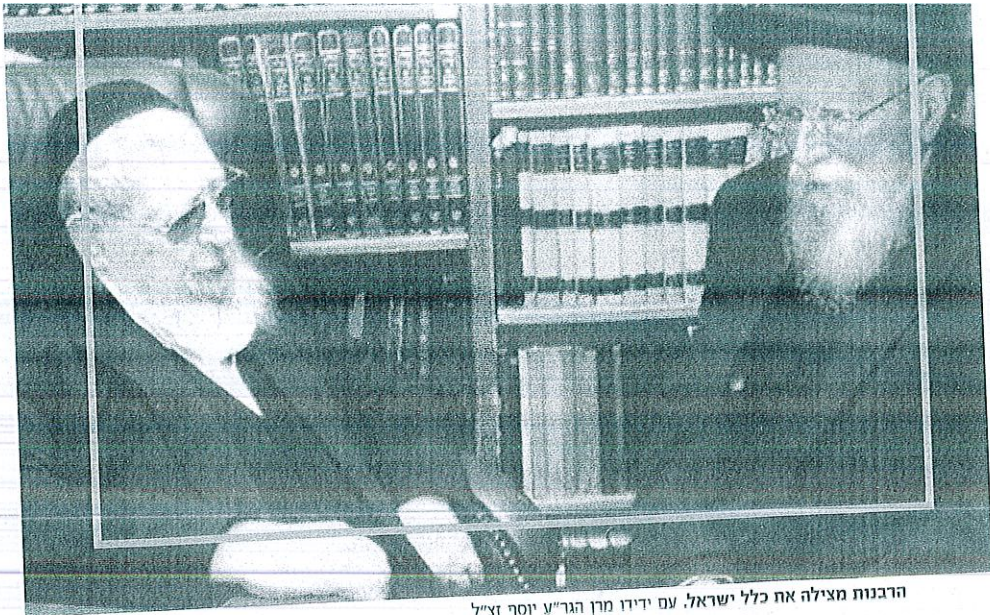
הגזירה הבאה שעיימה התמודד הרב גולדברג הייתה מכוונת נגד עריכת ברית מילה. היה זה לאחר שתינוק מקומי דימם עקב מילה וכעבור כמה ימים נפטה הקומוניסטים ניצלו את האסון והוציאו את ברית המילה מחוץ לחוק. בדיוק אז, בעיצומה של הגזירה, נולד לו בנו זלמן נחמיה.

מה יעשה רבי אברהם גולדברג? כלום יותר על המצווה החשובה ביותר ביהדות? בוודאי שלא. קרא אפוא למכריו בחשאי וערך לבנו ברית מילה בבית הכנסת 'ברג שוהל', שנקרא כך עקב היותו בקצה העיר, סמוך לנהר וייקרא שמו בישראל: זלמן נחמיה, על שם שני זקניו. הדבר נודע במהרה לנציגי הביסקציה, וכעבור כמה שעות נלקח רבי אברהם גולדברג לסיביר באשמת בגידה בשלטון הסובייטי. הוא הועמד למשפט, וספג גזר דין של הגליה לסיביר למשך עשר שנים. המשמעות המידית עבור אדם חלש וצונן כמותו הייתה גזר דין מוות.

גיסו של רבי אברהם, אח אשתו, למד אז בישיבת חברון שבארץ ישראל. משנודע לו גורלו של גיסו, פנה לגאון רבי אברהם יצחק קוק זצ"ל וביקש את עזרתו. באותם ימים יצא מרוסיה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, מי שנודע לימים כפוסק הדור, שהיה ידידו של ר' אברהם, והתיישב בארצות הברית. בבואו לאמריקה הצפונית שיתף את העסקנים המקומיים בדבר הגזירה על הרב גולדברג. כתוצאה מכך, רבנים מארה"ב הריצו מכתבים לשגרירות הרוסית, ופרסמו מאמרים בעיתונות על הסכנה שנושקפת לרב גולדברג. במקביל, הגרא"ה קוק הריץ מכתבים וטלגרמות לגורמים שונים, וגם מן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שהכיר את חמיו של הרב גולדברג מתקופת לימודם המשותף בוולוז'ין, נרתם למשימת ההצלה של בעל מסירות הנפש מרוסיה.

לעמוד על המשמר. הגר"נ בשיחה עם סופר 'משפחה'

הרבנות מצילה את כלל ישראל. עם ידידו מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ההתנכלות מבג"ץ

"לבג"ץ לא אכפת שיהיו ממזרים", משיב הגר"נ. "כשבג"ץ נלחם עם הרבנים הוא לא מבין שהוא הורס את ההמשכיות של כלל ישראל. זה היה נס שנתנו לרבנות את הכוח. ממש מן השמים היה הדבר - שבן גוריון הסכים לזה שענייני קידושין וגירושין יינתנו בידי בתי הדין. אבל היום יש גורמים שרוצים לבטל את זה"

שיום אחד הגדרות ייפרצו והכל יהיה הפקד. לכן צריך לעמוד על המשמר. צריך לדאוג שהנציגים שומרי המצוות שנמצאים בכנסת ימשיכו לסכל כל ניסיון לכרסם במעמד הרבנות. אם לא היו חברי כנסת 'פרומק', חרדיים - הכל היה מתפרק מזמן. נס שהממשלה זקוקה לאצבעות ולתמיכה של החרדים, כך אפשר להמשיך בחיזוקה של המערכות הרבניות.

■ אבל אולי במסגרת המאמצים לשיפור תדמיתם הלקויה של בתי הדין - הדיינים צריכים יותר להאיר פנים?

"הדיינים פועלים בענייניות. אם צריך לכתוב גט לפי ההלכה - אין מקום למשוא פנים. עם ההלכה אי אפשר לשחק. ברור שהכל צריך להיעשות בהארת פנים, אבל לא זו הסיבה לרדיפה נגד בתי הדין."

■ מאשימים את בתי הדין בסחבת ארוכה של תיקים. יש בכך ממש?

"אני חושב שבבתי המשפט ישנה סחבת בשיעור של פי עשרים ויותר... יש להם תיקים על תיקים שנסחבים שנים. אני לא מכיר את כל בתי הדין, אבל בדרך כלל הרבנות משתדלת מאוד להגיש שירות יעיל ומהיר."

■ מה בכל זאת אפשר לעשות כדי לחזק את אמונו של הציבור הרחב בבתי הדין?

"אמרתי פעם לנציגים של ארגוני הנשים למיניהם - במקום לעזור לאישה לאחר שהסתבכה עם תהליך גירושין סבוך, שיעזרו לה קודם לכן. שידאגו שכל מועמד לנישואין ימסור לאשתו דף קורות חיים בטרם יחליטו להינשא. כשאדם רוצה להתקבל למשרה - הוא רושם את קורות חייו. אבל כששני אנשים מחליטים לקשר את גורלם זה בזה ולהינשא - לא מוסרים כלום לא מכירים את הרקע, את החולשות, הבעיות הנפשיות וכדומה."

הגר"נ גולדברג מספר: "היה אצלנו בבית הדין מקרה של בעל ואישה שנישאו על דעת כן שהאישה מעולם לא הייתה נשואה, וכשבאו הביתה מצא האיש עריסה של תינוק... כמובן שהוא הגיע לפתוח תיק ברבנות. אמרנו לו: לא יכולת לברר זאת מראש? סבורני שחלק גדול מהבעיות יכול להיפתר אם תהיה דרישה שלא מתחננים ללא חיוב לשתף את מלוא המידע בטרם נישואין."

הללו הצליחו להמאס את בתי הדין בקרב חלקים נרחבים מהציבור הלא דתי בארץ. כיצד ניתן לבלום את מגמת הכרסום?

הגר"נ גולדברג: "הגורמים הללו ניסו לקעקע את סמכות בתי הדין בענייני גיטין. ברוך השם שהמדינה נתנה לבתי הדין את הסמכות הבלעדית בענייני גיטין. הרי אחרת היה כרם ישראל נהרס והיו ממזרים. אז יש כאלה שעוקפים את בתי הדין ונוסעים להינשא בקפריסין, אבל רוב מניינו של העם בארץ הולך לבתי הדין. אלה שנלחמים ברבנות הם גורמים ידועים, אנטי דתיים. אבל הבעיה שבג"ץ מגבה את אותם אלו שעוברים על כל עבירות שבתורה ומבקשים להכשיל אחרים. הם לא מבינים שמערכת בתי הדין היא הגורם ששומר על המשך קיומו של עם ישראל."

■ בתקופת כהונתו של הרב בבית הדין הגדול היו ניסיונות להידיבר עם שופטי בג"ץ?

"לבג"ץ לא אכפת שיהיו ממזרים", משיב הגר"נ. "כשבג"ץ נלחם עם הרבנים הוא לא מבין שהוא הורס את ההמשכיות של כלל ישראל. זה היה נס שנתנו לרבנות את הכוח. ממש מן השמים היה הדבר - שבן גוריון הסכים לזה שענייני קידושין וגירושין יינתנו בידי בתי הדין. אבל היום יש גורמים שרוצים לבטל את זה."

■ כיצד ניתן לבלום את מזימתם?

"צריך להתאחד ולמצוא עצות. יש בי חשש גדול

הכולל לדיינות שהקים. הרב אונטרמן ביקש מהגר"נ שלא יתמנה כדיין, אלא יעמיד דורות של דיינים. ואכן, גדולי הדיינים שכיהנו בעשרות השנים האחרונות בבתי הדין נמנים על תלמידיו המובהקים.

הכולל הזה, שמיטב הדיינים יצאו משורותיו, המשיך לפעול עד לשנת תשמ"ח. עם פטירת הרב אונטרמן, המשיך חתנו לשאת בעול החזקת הכולל, וכשגם הוא נפטר התמזג הכולל עם מוסדות איראל ומכון 'הרי פישל' ללימודי דיינות, שם ממשיך הרב למסור שיעורים בחושן משפט פעמיים בשבוע. הרב הוא ראש מערכת האנציקלופדיה התלמודית, ומדי יום הוא נוסע למערכת האנציקלופדיה ועובר על הערכים שנכתבים על ידי גדולי תלמידי החכמים שבארץ ישראל.

כרסום בחסות בג"ץ

בשנת תשמ"ט, במסגרת יוזמה לחיזוק בתי הדין הרבניים, נענה הרב להפצרות הרבנים הראשיים הגר"מ אליהו והגר"א שפירא להתמנות לראב"ד בית הדין הרבני בירושלים. כעבור כמה שנים התמנה לבית הדין הגדול, שם כיהן עד לפרישתו לגמלאות.

■ בשנים האחרונות, אמרתי לרב, נעשים ניסיונות רצופים להחליש את מערכת בתי הדין. הגורמים

בתוך כמה שנים הכל היה נגמם באמריקה אפשר להתחתן בלא גט – ורחמנא ליצלן מה שקורה שם. כאן בארץ, בגלל שכל זוג נזקק לרבנות, יש איזשהו סדר. אני יודע שרוב הציבור רוצה להינשא כדת משה וישראל. רוב הציבור סומך על הרבנות. כך גם בכשרות: אתה רואה שבארץ ישראל כמעט לא מוכרים 'דבר אחר' למשל, וזה בזכות הרבנות."

הרב מרוצה מהרבנות בצורתה הנוכחית?
 "אני לא מכיר הכל כיום, וצריך תמיד סייעותא דשמיא. אבל הרבנים הראשיים כיום עומדים על המשמר. הם דואגים לכשרות, לתרומות ומעשרות למניעת טריפות וכו'. הרבנות היא הגוף שמעמיד את הדת על תילה וצריך לקוות שתמיד תהיה לה סייעתא דשמיא."

למענו של הרב זורמות גם כיום שאלות כבדות משקל מבתי הדין?

"אין שאלות כבדות", משיב הרב. "בדרך כלל, רוב השאלות שמתעוררות בבתי הדין הן כאלה שכבר דנו בהן בעבר ופסקו לגביהן. לפעמים קורה שיש שאלות שלא דנו בהן בעבר, אבל זה דבר נדיר למדי. לא דנים שם בחושן משפט, אלא רק באבן העזר. אלו שאלות שמצויות כמעט בכל תיק, ולדיינים יש את הידע והמיומנות. לפעמים, בבית דין לממונות יש שאלות רחבות היקף ונדירות לעתים יותר מאשר בית דין לגיטין."

כאשר בג"ץ הגביל את בתי הדין הרבניים מלדון בדיני ממונות – כיצד ראה זאת הרב?

הגר"צ גולדברג: "ברור שבג"ץ התכוון להגביל את כוחם של בתי הדין, אבל אני חושב שזה גרם טובה גדולה. הדיינים התייעלו מאז, ובתי הדין הרבניים ממקדמים בתחום שלשמו הם הוקמו. העיסוק בדיני ממונות מפריע לעבודה הסדירה. אלא מאי? בכל גט יש ענייני ממון. אז אם הזוג רוצה ומסכים שבית הדין ידון בזה – מה טוב. אם הזוג לא מסכים – הולכים לבורר חיצוני. יש מהציבור שאינו שומר תורה שהולך להסדיר את ענייני הממון בבתי משפט לענייני משפחה."

לקראת סיום, השיחה עם הרב חוזרת שוב אל נושא העלייה להר הבית. בנו של הרב מספר: "פעם אחת הלכתי עם סבא (מנחם הגרש"ז) ואייערבאך זצ"ל – א"א) ברחוב, וברוך מרזל, איש חברון, הגיע לקראתנו. הסבא חיבב אותו ואת הדבקות שלו בקברי האבות. הסבא שאל את מרזל: 'האם אתה מהחברה שעולים להר הבית?' מרזל הגיב בשלילה. מנחם הגרש"ז זצ"ל נענה: 'יש לך מזל שאינך עולה, כי אחרת לא הייתי מדבר איתך...'."

ישנו חבר כנסת מפעילי הר הבית שמתייחס לפסיקתם של גדולי ישראל כאל "פשוטויל", רח"ל

"אז הוא חולק על כל הרבנים שחתמו על האיסור?"
 כן.

"נ, אני שמח שאני בצד של גדולי ישראל ולא בצד של", מגיב הגר"צ.

ומה עונים להם על טענתם שלפיה 'זהו חילול השם שגויים שולטים בהו ויהודים לא?'
 "במקום להתעסק בעלייה להר באיסור – שיתפללו שיבוא משיח במהרה!"

נגד גדולי ישראל. עולים חודרים להר הבית (אילוסטרציה. למצולמים אין קשר לאמור בכתבה)

ארגוני הנשים:

"הגורמים הללו ניסו לקעקע את סמכות בתי הדין בענייני גיטין. ברוך השם שהמדינה נתנה לבתי הדין את הסמכות הבלעדית בענייני גיטין. הרי אחרת היה כרם ישראל נהרס והיו ממזרים. אז יש כאלה שעוקפים את בתי הדין ונוסעים להינשא בקפריסין, אבל רוב מניינו של העם בארץ הולך לבתי הדין"

מה הגיבו בארגוני הנשים?

"הם לא הגיבו. המטרה של רובם היא להחליש את בתי הדין. הדיינים לא מתעמרים באנשים שבאים לפניהם. לא תמיד קל לפסוק מיד."

הם טוענים כי 'בתי הדין נוטים תמיד לצד הגבר'...

"זהו שקר וכזב!" מזדעק הרב. "לא רק שזה לא נכון, אלא לרוב המציאות היא הפוכה בדיוק. אבל הסחבת נוצרת בגלל ויכוחים שאינם נגמרים על חלוקת רכוש: למי שייכת מגילת אסתר, למי שייך השטיח, למי שייכת קופסת גפרורים..."

רבנות על תילה

כשפרצה סערת הגט מצפת, שבמסגרתה סידר בית דין בראשות הרב אוריאל לביא גט עבור אישה שבעלה שרר בקומה – היו שאמרו כי הגר"צ גולדברג סמך את ידיו על הגט. בהמשך, במכתב מיוחד שהוציא תחת ידו, הביע הרב את התנגדותו לאופן שבו סודר הגט. כשאנו שואלים אותו על כך, מסרב הרב להיכנס לפרטי הדיון ההלכתי. הרב מציין כי "כבר הבעתי את דעתי במכתב", אבל מסביר כי "צריך להיזהר שהדבר לא יביא למכשול במקרים אחרים. מעבר לדיון לגופו של מקרה – ברגע שהדבר מקבל פומביות, יאמרו שכשהבעל שוטה או אינו כשיר מבחינה הלכתית, יש עצה."

משעה שהפסק הזה יצא לרחוב – עלול לקרות בעתיד שיסדרו גיטין במקום שאין שום אפשרות הלכתית לעשות זאת. אנשים יתחילו להסתמך על כך, ותיוצר פרצה חמורה."

במכתב האמור, אותו פרסם בט' באייר תשע"ז, כתב הרב: "כבוד דייני ישראל שליט"א. היות ודנים כעת על הגט מצפת, הנני להודיע שרבנים גדולים בתורה וחשובים הוכיחו שאין לסמוך על 'זכיה' בכתיבת הגט, ובפרט בשוטה: ואני מסכים לדעתם, ודעתי שאפילו בשעת הדחק אין להתיר."

האם זה נכון שיחסה של היהדות החרדית למערכת בתי הדין הממלכתית היה מסווג בתחילה? מקובל לומר שהרב מבריסק זצ"ל לא ראה את המערכת הזו בעין יפה.

"הרב מבריסק הסתייג בגלל 'היכל שלמה'. הוא חשש שכל מי שתהיה לו שאלה יפנה רק אליהם, ויפסקו בכל התורה כולה. הוא אמר: 'מה, אתם בעלי בתים של כל התורה כולה?'..."

המייזם השאפתני של 'היכל שלמה' לא הצליח ביחס לתוכניות שליוו את הקמתו.

הגר"צ גולדברג: "זה בזכות מלחמתו של הרב מבריסק."

על בתי הדין עצמם לא הייתה ביקורת מצד היהדות החרדית?

"בוודאי שלא. בתי הדין העמידו את כלל ישראל. אלמלא היו בתי דין בארץ מאז קום המדינה –